

10

Velká cesta za pokladem

—
Neznám člověka, který by k Itálii nevzhlížel alespoň trochu jako Winckelmann a za svůj život nepodnikl alespoň jednu větší Grand Tour.
—

Text Klára Löwensteinová

Cesta do Itálie se od počátku novověku stala nepsanou výbavou všech dospívajících aristokratů, umělců a intelektuálů, kteří dodnes spolu se čtyřmi sty miliony turistů ročně navštěvují *il bel paese*, aby kromě umění a architektury, vybraného vkusu a génia, rozmanité a velkolepé krajiny a všelijak nadaných lidí zakusili dary a tradice této požehnané země. V rámci nevšední podívané a situací, které pro cizince dopadají víceméně dobře, můžou zapomenout na starosti a odnést si *un po' di vita che si ama e un po' di serenità* (trochu života, který milujeme, a trochu jasné mysli).

Když zavřu oči, cesta do Itálie pro mě znamená – vedle osobních, literárních, krajinných, etnografických i dalších výprav – především *il viaggio sentimentale*, zjištění smyslu a kultivaci emocí, vztahu k lidem, kulturnímu dědictví, krajíně, životu a mně samé. Po třiceti letech, co se do Itálie vracím, vím, že jakmile překročím její hranici, opadne ze mě všechn středoevropský balast a cítím se svobodná a šťastná, těším se z každé cikády, olivovníku, oleandru, citrusu, kamene... a ze slunce. A jakkoli jsem člověk trochu plachý, italské hemžení, pokřikování a objetí známých i neznámých mě od samého rána zalévá dobrou náladou a chutí mluvit a smát se.

Itálie odjakživa dělá dobře mým očím, uším a hlavně srdci. Probouzí ve mně city, myšlenky a sympatie. Kdybych o Itálii měla bez přemýšlení vychrlit několik vět, řekla bych, že je velmi stará, kdysi se odloupla od Afriky, má dračí tektonickou páteř v Apeninách, hlavu v italských Alpách a ta hlava se podobá krokodýlu. Že je civilizačně, etnicky a jazykově neskutečně rozmanitá, je největším živým muzeem v Evropě a má nejkrásnější obrazárny světa. A že italskému renesančnímu umění a středověkým i pozdějším komunám, městským státům a námořním republikám, dnešním malebným historickým městům a letoviskům na severu a ve středu Itálie se nic na světě nevyrovná. Není a nikdy nebyla jen jedna Itálie a musíte ji dělit od severu pod Řím a pak podél moře, a stejně se to má i s jazykem, dialekty, folklorem i kriminalitou. Itálie mi vždycky připadala jako země zaslíbená, po níž se každý jako Attila prohnal a vzal si, co potřeboval. Někdy se divím, že toho zůstalo tolik, někdy, když se potuluji liduprázdným jihem, je mi z těch opuštěných míst trochu úzko.

V Itálii kromě jiného ráda jím. Nejraději pomeranče, broskve, rajčata a sýry spolu s chlebem a olivovým olejem. S přáteli, když nedají jinak, piju plná tělnatá i šumivá vína a kořalku. Spo-

lečné tříhodinové stolování o pěti chodech ovšem zvládnou jen jednou za týden. V Itálii, stejně jako doma, chodím pokud možno pěšky nebo jezdím na kole. Ráda se toulám po venkově a přenechávám cestu stromům, stádům, psům a dětem. Brouzdám se v řečištích a zanechávám po sobě stopy na vyliďněných plážích. Při siestě se tisknu ke stínům kamenných domů nebo vysedávám na prahu vedle babiček v černém. Někdy jim nerozumím, mluví v *dialetto stretto*, který se italštině vůbec nepodobá. Ráda čekám na východ slunce u moře nebo u delty Pádu. Pozoruji rýžová pole, vinice a kopce. Nejkrásnější Perseidy jsou vidět ve špičce italské boty. Ráda se účastním rodinných a komunitních oslav, svátků a procesí. Vychází se večer. Madonu nebo jiného svatého oblečou do svátečního a jde se pod hvězdami přes kopce do dalšího kraje. U toho se zpívá, cinká a pije. Musí se dojit za svítání. Velká část této Itálie patří ještě starému světu. Někdy se mi o něm zdá.

Jsem poměrně civilizovaný poutník, který hodně času strávil na severu. Studovala jsem v Udine, prošla jsem si křížem krázem celé Furlansko a Benátsko. Furlansko je drsný kraj, kde často prší, funguje tu doprava a lidé jako všude na severu hodně pracují. Furlánci se moc nesmějí, muži nosí plnovous, mluví

Trieste, 1921
Autorem snímku je František Beneš
(1878–1943), úředník pražského
magistrátu, vášnivý cestovatel
a amatérský fotograf.

rétorománský, jedí polentu, pijí grappu a mají tu českého sládku. Jsou to skvělí společníci. Obyvatelé Benátska jsou zase moderní sebevědomí lidé s městskou kulturou a radovánkami. Mám ráda římskou Veronu, Palladiovu Vicenzu, univerzitní Padovu, Giottovu nádhernou kapli Scrovegniů a také baziliku svatého Antonína kvůli jedné lidové legendě o získání ohně v pekle a praseti. Kolem řeky Brenta nebo po kanálu se dají podnikat poklidné výlety lodí nebo na kole. Jsou tu Palladiovy vily, říkám jim disidentské chaty. Když jsem v Udine, sjeďu do říčního přístavu Aquileia na římské vykopávky a východokřesťanské mozaiky nebo do Cividale, kde se setkává langobardská kultura s románskou.

Miluji multikulturní a modernistický Terst, nejen kvůli kočkám a básníkovi Umberto Sabovi. Večery a úsvity trávím nejraději u delty řeky Pád. Lyžuji v Dolomitech a v benátském zálivu se nikdy nekoupu. Do Benátek během karnevalu nejezdím. Čtu a stále se ještě trochu učím furlansky, abych zvládla přeložit folklorní texty, naopak Goldonihou komedii *Le baruffe chiozzotte* v benátsčině pořad nerozumím, a tak ji louskám v kritickém italském vydání. Chioggia, kde se děj odehrává, je ovšem často přívětivější než Benátky. Opomněla jsem Lago di Garda, největší jezero na hranici tří krajů. To přenechávám turistům a Mussolinimu a pokračuji na kole nebo vlakem k méně známým lombardským jezerům Lago di Como, místu Manzoniho *Snoubenců*, a ještě o trochu dál ke svému Lago Maggiore, kam jezdím s dětským divadelním souborem na prázdniny do Lavena Mombella, partnerského města české Vínore. Na lombardské perle sedí kvintet nádherných Boromejských ostrovů s palácem, botanickou zahradou a rybářskou vesničkou, nad nimi se tyčí schůdné kopce s tropickou mikroflórou – odtud je krásně vidět na Monte Rosa a Piemont. Dá se tu strávit bezstarostné léto s koupáním a pěšími výlety po okolí. Vlakem jste v Miláně za hodinu, trajekt do Stresy jezdí co chvíli a na kole to kolem vody v horách příjemně sviští. Místní jsou skvělí horalové a průvodci, kteří vás nikdy nenechají na holičkách.

Blíží se léto a všichni známí plánují cestu do Itálie. Jsou to většinou obvyklé destinace na západním pobřeží: Ligurie, Toskánsko, Kampánie, Kalábrie a hlavně Sicílie. Bude tam hlava na hlavě a bude to nesnesitelné. Beru to po jednohubkách. Doporučím jim toskánskou Maremmu, Ferraru s výstavami a koncerty evropského formátu a hlavně Ferrara Summer Festival. Labužníkům samo sebou vyhlášenou romagnolskou kuchyni nebo umbrijské stře-

dověké městečko Gubbio, ostrov Ventotene nedaleko Kampánie, kam Mussolini nechával deportovat své odpůrce a kde byl sepsán manifest, který bývá považován za předchůdce federalismu Evropské unie. Snažím se je navadit a přeorientovat na východní stranu, do architektonicky unikátního renesančního Urbina, rodiště Raffaella Sanzia, do divoké Itálie do Abruzzi, kde je národní park Gran Sasso, a také na překrásný poloostrov Gargano s přímořskou krajinnou rezervací. A pak až úplně dolů do pohádkové Apulie. Některá místa jako l'Aquila se dodnes vzpamatovávají z ničivého zemětřesení z roku 2009 nebo z povodní z května minulého roku. Je dobré podpořit je návštěvou.

Poslední dobou se velké oblibě těší obnovená středověká poutní cesta Via Francigena, prochází cikcak jedenácti kraji. Vyprávím přátelům o tom, že v Itálii mohou v létě dobrovolničit, jak jsem to dělala já, když jsem jako středoškolačka jezdila na archeologicko-ekologické tábory s Legambiente. Chtěla jsem se o tuto skvělou zkušenost podělit i se svojí dcerou Aničkou. V Itálii existuje řada neziskových organizací na ochranu přírody a vypadá to, že letos pro italskou sekci World Wide Fund for Nature budeme v Crotone v Kalábrii hlídat želvy.

Srdcové eso vyložím až jako narozeninové překvapení. Pojedeme na samý podpatek Itálie, kam mnoho lidí nejezdí, do řeckořímské, byzantské a arabské Apulie. Navštívit musíme osamělý normanský hrad Fridricha II. Castel del Monte, římsko-byzantské Bari, tradiční kamenné domečky *trulli* v Alberobello, barokní Lecce a byzantský přístav a ještě nejvýchodnější město v Itálii Otranto. Ale nejen to – Apulie má kromě nejstaršího a velmi pestrého osídlení a památek Jaderské a Jónské moře, olivové háje, dolmeny a menhirová pole. Někdo varuje, že má i *Sacra Corona Unita*. Pořád mám ale pocit, že mě se organizovaný zločin netýká. A na konci léta mě to samotnou táhne do literárního parku Carla Leviho v Alianu u Matery, do prastaré Lukánie, dnešní Basilicaty. Koná se tu festival *La luna e i calanchi* básníka Franca Arminia.

Mé cesty často předchází velká touha navštívit nějaké s literaturou, krajinou nebo uměleckou osobností spojené místo, které našťastí nikoho moc nezajímá a málokdo ho zná. O takových místech většinou moc nemluví. Jsem posedlá ostrovy. Jakmile zjistím, že se na ostrově narodil nebo na něm pobýval nějaký můj oblíbený spisovatel nebo hrdina, jedu. Na Sicílii jsem předloni hledala – a našla – Odysseovu jeskyni a řecké hrdiny. Bylo to skvělé.

Všichni, kdo mě mají rádi, nenápadně hlídají zdroje mých vášní a mé sny. Mám ráda mapy a cestopisy, velké i maličké věci. Spousta neuskutečněných cest a nenavštívených míst mi ale dlouhodobě dřímá v hlavě. Nedávno se mi do rukou dostala dětská knížka, která mě tak rozjitřila, až se mi zatajil dech. Jde o velkou cestu za pokladem a palubní deník. Kniha se jmenuje *Mille meraviglie in blu (Tisíc divů v modré)*, hlavní postavíčkou je komiksový myšák Geronimo Stilton a jeho autorkou uznávaná Elisabetta Dami. Její knihy a život vždycky provázejí láskyplně charitativní a edukativní projekty pro děti a ekologické mise. *Tisíc divů v modré* zábavně nabádá nejen děti k tomu, jak poznat Itálii od moře, jak si jí považovat a jak ji chránit. V knize je tolik skvělých nápadů a míst, která musím ještě vidět! A to jsem už cestu podél pobřeží před šesti lety podnikla. Má oblíbená literární agentka mi po nadšeném jásání o dva dny později poslala ještě první díl *Viaggio alla scoperta dell'Italia* (Cesta za poznáním po Itálii). Uvidíme, jak bude vypadat příští léto.

Krásné italské prázdniny! ♦

i

Klára Löwensteinová

(1980) Italianistka a pedagožka.

Věnuje se italskému folkloru, pověstem a pozapomenutým italským zvykům a místům. Pro svůj divadelní soubor Tomaklan a nakladatelství Lo Straniero překládá italskou dětskou literaturu (Italo Calvino, Gianni Rodari, Maria Lodi) a píše lidové pohádky, básnická pásma a příběhy.